

De banken floreren nu weer: zij moeten dokken

Banken hebben de schatkist met gigantische tekorten opgezaald. Waarom zouden zij niet aangesproken kunnen worden om die schuld te delgen?

Frank Ankersmit

hoogleraar intellectuele geschiedenis
Universiteit Groningen en mede-auteur van het Liberaal Manifest

Stel: je stapt op je fiets en ontdekt dat je achterband leeg is. Je kan die dan weer oppompen en het daarbij laten. Maar je kan ook bedenken dat die achterband misschien lek is. Op die manier kan je voorkomen dat je op een zondagse fietstocht met de familie plotseling met een lekke band staat. De moraal is dat als er iets verkeerd gaat, je je altijd af moet vragen wat daar de oorzaak van geweest is. En dat je je inzicht in die oorzaken ook moet gebruiken bij de aanpak van het euvel.

Daar ligt het grote tekort van deze miljoenennota. Men beperkt zich daar, om zo te zeggen, tot het pogen om de achterband van onze economie weer op te pompen. Maar men maakt daarbij in het geheel geen gebruik van het inzicht dat de banken de oorzaak zijn geweest van de huidige narigheid. Alle praten over de oplossing van de kredietcrisis en de gevolgen daarvan voor de reële economie is zinloos als de banken daarbij niet centraal staan. Het waren de banken die een ongekende systeemcrisis veroorzaakten, die een diep gat in de overheidsfinanciën sloegen, die de grootste economische krimp sinds de jaren dertig jaren bewerkstelligden en die honderdduizenden medeburgers van hun baan beroofden. Daar moet dus alle reflectie beginnen. Dat betekent twee zaken.

In de eerste plaats moeten we ons realiseren dat banken nu eerder tot de publieke dan tot de private sector behoren. Zij blijken immers een veel grotere greep te hebben op het publieke belang van een degelijke geld-

circulatie dan wij tot dusverre dachten. Industrieën, het MKB, de agrarische sector, de horeca kunnen een land niet tot op de rand van het faillissement brengen, maar blunderende banken kunnen dat blijkbaar wel. Dat is nieuw en we mogen dat niet uit het oog verliezen. Het is dus in eerste aanleg nodig dat we in dit licht de verhouding tussen de publieke en de private sector herzien. Er zal een publieke controle van de banken op poten gezet moeten worden, liefst in EU-verband.

Maar dat helpt ons nog niet met het enorme begrotingstekort in de miljoenennota. Maar we moeten bij de banken zijn om dat begrotingstekort zo snel mogelijk tot aanvaard-

Het lijkt wel alsof de banken de nieuwe adel zijn

bare proporties terug te brengen. Er valt bij de banken heel wat te halen en zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het herstel van de overheidsfinanciën.

Het kan niemand ontgaan zijn dat de grote banken alweer miljardenwinsten maken. Bij industrieën of het MKB zou het herstel nooit zo pijnlijk kunnen plaats vinden. Waarom bij de banken dan wel? Verklaring is de dat de ECB en de nationale banken de rente heel laag houden – bijna tot nul procent – om het economisch herstel te bevorderen. Anderzijds zijn banken heel voorzichtig geworden met het lenen van geld aan bedrijven in de private sector en aan de

burger. Zij rekenen daarvoor nu rentepercentages van zo'n 4 à 5 procent. Banken kunnen dus zelf lenen voor nul procent en dat weer uitlenen voor vijf procent. Op die manier kan men inderdaad op korte termijn slapend rijk worden. Hetgeen dan ook het geval is.

Maar is het redelijk dat de banken dat zo makkelijk verdiende geld geheel in eigen zak kunnen steken? Dat lijkt mij niet. Want die vijf procent die zij op iedere lening verdienen, krijgen zij zo gemakkelijk in de schoot geworpen omdat de centrale banken de rente die zij berekenen zo laag bijzonder laag houden. Het lijkt dus niet meer dan redelijk dat het zo gemakkelijk verdiende geld eerlijk verdeeld moet worden tussen de centrale banken en de gewone banken. Ieder de helft. Of misschien zouden de centrale banken zelfs nog wel wat meer mogen eisen, vanwege de steun die zij aan de gewone banken vorig jaar verleenden.

Kortom, denk allereerst aan een zeer hoge belasting, zeg van 50 tot 75 procent op de winsten van banken. We weten uit de kranten dat het daarbij om vele miljarden gaat en waarbij de door het kabinet beoogde bezuinigingen geheel in het niet vallen. Dit tikt eerst werkelijk aan. En, bovendien, waarom zou iedereen de broekriem aan moeten halen voor de door de banken gemaakte fouten, terwijl die banken nu alweer in weelde baden? Denk ook aan de bonuscultuur die weer helemaal terug is bij de banken. Dat valt aan de burger toch niet uit te leggen. Hebben we met de banken soms een nieuwe adel gekregen die, net zoals dat met de adel van voor 1800 het geval was, onder en boven de wet staat? Dat moeten wij niet accepteren.